

Zhodnocení šlechtitelského programu

plemeno hafling v České republice za rok 2013

Chovný cíl

Chovným cílem je výkonný, malý **kůň univerzálního** použití, s harmonickou, silnou, korektní stavbou těla se všemi částmi ve správné rovnováze, s klidným temperamentem a s dobrým charakterem, snadno krmitelný a pevného zdraví.

Právě pro tyto svoje vlastnosti je vynikajícím typem malého koně univerzálního použití, vhodným pro všechny druhy sportovního, rekreačního ježdění i vozatajství, rehabilitačního ježdění, prací v zemědělství a lesnictví i jako kůň služební.

Chovný cíl je zabezpečován **metodou čistokrevné plemenitby** s cílem šlechtit koně s maximálním 1,56% podílem arabské krve. (přechodné období do r. 31. 12. 2018)

Tělesné míry:	Klisny / Hřebci
KVH	138 – 150 cm / 142 – 150 cm
O. Hol	min. 17,5 cm / min. 18,5 cm

Výška může být překročena, pokud jsou současně splněny ostatní požadavky na exteriér dle chovného cíle. V tomto případě však rozhoduje o zařazení do PK RPK.

Početní stav populace

V posledních šesti letech počet koní plemene hafling v ČR stále stabilně mírně roste. Jednak to bylo způsobeno rostoucím počtem narozených hříbat, zároveň v tomto období výrazně přibylo nákupů kvalitních plemenných koní v zahraničí. V posledním roce se však růst zpomalil a v **budoucím období je nutné čekat spíše stagnaci**, protože počty narozených hříbat se v současnosti kvůli špatné situaci na trhu poměrně výrazně snižují.

Tab. č. 1: Vývoj populace plemene hafling v ČR v letech 2008 – 2013

Rok	Hřebci v chovu z PK	Klisny v PK	Ostatní	Celkem
2008	32	491	702	1225
2009	34	529	806	1369
2010	35	523	836	1394
2011	35	580	972	1587
2012	36	618	991	1645
2013	38	637	1013	1688

Tab. č. 2: Počty narozených hříbat v letech 2008 – 2013

Rok	Počty narozených hřebečků	Počty narozených klisen	Celkem
2008	69	71	140
2009	65	75	140
2010	86	70	156
2011	84	51	135
2012	44	38	82
2013	27	37	64

Chovná populace

Plemenní hřebci

Počet plemenných hřebců hafling je v České republice dlouhodobě spíše vyšší, než by bylo vzhledem k velikosti populace klisen třeba. Zároveň je ale nutné říci, že v posledních cca pěti letech se v České republice začali objevovat výrazně kvalitní plemenníci importovaní ze zahraničí, kteří by kvalitu populace v České republice měli zlepšit ve všech ohledech. Díky zavedení změn a zpřísnění šlechtitelského programu a Řádu plemenné knihy v roce 2010 jsou do chovu zapisováni jen hřebci odpovídající standardům vyspělých chovatelských zemí Evropy. Nově zařazovaní hřebci jsou v drtivé většině v moderním typu (viz obrázek č. 1) jezdeckého haflinga, který je využitelný jak v rekreaci, tak ve sportu a zároveň si zachovává klidnou povahu.

Obr. č. 1: Plemenný hřelec Artist-L v moderním typu Obr. č. 2: Hřelec N-Mates (starý typ)

Hlavní změna je ale nejen v exteriéru – větší ušlechtilost, ale i užitkovém, kdy od dříve koně typu tažně - soumarského je dnes odklon a je poptávka po koni všestranně užitkového s vynikajícím charakterem a pevného zdraví. Tento současný požadavek trhu vede právě i ke změně ve šlechtění, který je respektován všemi členskými zeměmi Haflinského světového chovatelského a sportovního svazu (HWZS), jehož je Asociace svazů chovatelů koní ČR coby osoba pověřená vedením PK haflinga zakládajícím členem.

Tab. č. 3: Vývoj počtu hřebců reálně v plemenitbě v ČR v letech 2008 – 2013

Rok	Hřebci v chovu z PK	Hřebci reálně v plemenitbě
2008	32	
2009	34	
2010	35	
2011	35	30
2012	36	25
2013	38	29

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že absolutní počet plemeníků klesá jen velmi pomalu, na druhou stranu ale poměr počtu klisen na jednoho hřebce, který je daný rok reálně v plemenitbě se během uplynulých šesti let díky nárůstů počtu klisen snížil z 15,3 klisen na hřebce na současných téměř 22 klisen na hřebce. Pro rok 2014 je licentováno 27 plemenných hřebců.

Plemenné klisny

V roce 2013 bylo do plemenné knihy zapsáno celkem 33 klisen, z toho celkem 16 jich komise zapsala do hlavního oddílu PK. Celkem 19 klisen bylo ze zahraničního chovu, z toho tři byly zapsány pouze na základě hodnocení a zápisu do PK v zahraničí. I zde je parný velký pokles zájemců o produkci hříbat, protože jen meziročně ubylo téměř 50% nově zapsaných klisen. Na druhou stranu je ale patrný stabilní nárůst kvality zapisovaných klisen, což lze přikládat za důsledek jednak importu kvalitních klisen ze zahraničí, ale také tomu, že postupně dorůstají klisny po kvalitních plemenících moderního typu, kteří začali být v ČR uchovňováni cca před pěti lety a jejich dcery tedy v roce 2013 dospěly k zápisu do PK.

Velmi pozitivně se projevil vliv plemenného hřebce Artist-L, protože všechny čtyři klisny českého chovu, které byly zapsány do hlavního oddílu PK v roce 2013, jsou jeho dcery.

Tab. č. 4: Přehled počtů zapsaných klisen v letech 2008 – 2013

Rok	HPK	PK	PPK	Celkem
2008	17	17	4	38
2009	10	18	4	32
2010	6	14	9	29
2011	15	26	11	52
2012	22	25	10	57
2013	16	13	4	33

Zpřísněná selekční kritéria zorientovala chovatele v plemenitbě tak, že jsou vyhledáváni k připouštění moderní typy hřebců, snížil se jejich počet a díky používání umělé inseminace se poměrně rychle zkvalitňuje chovná populace klisen, která je dokumentována vyšší počtem zařazovaných klisen do HPK. Nejvyužívanějšími plemennými hřebci jsou dlouhodobě importovaní plemeníci moderního typu, jmenovitě jde o hřebce Artist-L, Andiamo, Nibelung a nově Avalon. Chovatelé, kteří stále preferují

starý typ haflingů a nezáleží jim na podílu arabské krve v rodokmenu, nejčastěji volí plemenné hřebce Husar a Mozart.

Zkoušky výkonnosti

Zkoušky výkonnosti jsou povinné pro plemenné hřebce, pro klisny jsou zatím nepovinné, ale jsou jednou z podmínek zařazení do akceleračního programu. Tato podmínka a finanční dotace na úspěšné absolvování ZV stimuluje chovatele k jejich účasti a počet koní, kteří ZV vykonali, tak v každém roce narůstal, a to i přes to, že zároveň ubývá koní zařazovaných do chovu. To je také jasným ukazatelem rostoucí kvality koní a faktu, že chovatelé a majitelé haflingů mají stále častěji zájem na skutečně kvalitním chovu a aktivním využívání haflingů ve sportu. Tomu odpovídá i stále se zvyšující kvalita výkonů u zkoušek. V roce 2013 bohužel počet koní, kteří ZV vykonali, zůstal o pětinu nižší, ale tento pokles je zcela jistě způsoben velmi výrazným propadem počtu klisen u svodu.

Tab. č. 5: Vývoj počtu koní na ZV v letech 2008 – 2012

Rok	Pod sedlem	V zápřeži	Celkem
2008	13	4	17
2009	7	4	11
2010	8	0	8
2011	15	2	17
2012	19	4	23
2013	17	1	18

V rámci ZV se zatím ne zcela daří chovatelům vždy prezentovat užitkové vlastnosti předvedených koní pro malé zkušenosti ve výcviku a jezdeckých či vozatajských schopnostech. Trenérská úroveň při výcviku a předvádění užitkových vlastností koní není však nedostatkem jen u chovatelů haflingů, ale problémem celonárodním.

Akcelerační program

Podmínky pro zařazení do akceleračního programu byly při úpravě šlechtitelského programu a Řádu PK v roce 2010 výrazně zpřísněny. Podmínkou pro zařazení klisny je hodnocení exteriéru známkou minimálně 7,6 bodu, zařazení do HPK, úspěšné absolvování zkoušek výkonnosti a maximální podíl 1,56 % cizí krve z dostupného rodokmenu. Pro hřebce platí požadavek na minimálně 8,0 bodů za exteriér a nulový podíl cizí krve ze šestigeneračního původu. Absolvování ZV je podmínkou pro všechny hřebce.

Zpřísnění podmínek v roce 2010 mělo za následek velký úbytek koní zařazených do AP (z původních několika desítek zbylo zhruba deset koní). Průběžně se ale každým rokem počty klisen a hřebců v AP od roku zvyšují a aktuálně je zde zařazeno sedm plemenných hřebců (všichni importovaní) a 24 klisen (z nich osm českého chovu).

Národní šampionát mladých klisen a další výstavy a akce

V rámci celostátní výstavy koní pořádané ASCHK ČR je vždy organizován národní šampionát mladých klisen plemene hafling. Zúčastňuje se ho průměrně 13 nejlepších klisen, z nichž Svaz chovatelů haflinga vyhláší celkovou šampionku a v posledních dvou letech také šampionku českého chovu. Kromě toho probíhají každoročně tři regionální výstavy speciálně organizované pro plemeno hafling – pořadateli jsou privátní organizace a spolupořadatelem SCHH ČR. Ten také spolupořádá MČR malých koní v Hodějicích, kde se hodnotí sportovní výkonnost malých plemen (hafling, hucul, ČSP) v kombinovaných disciplínách sedlových i záprahových, a sedlový šampionát haflingů ve Vrchovanech. Sportovních akcí pro haflingy začalo v posledním roce přibývat a pro rok 2014 se chystají šampionáty haflingů ve vozatajských a v sedlových soutěžích, které by měly sloužit zároveň coby pobídka majitelů haflingů k dalšímu sportovnímu využívání těchto koní.

Zahraniční spolupráce

Asociace svazů chovatelů koní ČR je coby organizace pověřená vedením PK haflinga členem Evropského svazu chovatelů haflingů, jehož cílem je harmonizace šlechtění plemene na evropské úrovni. V roce 2013 se zároveň stala řádným členem Světového haflingského svazu (HWZSV), který vznikl spojením světového a evropského svazu a měl by pokračovat v jejich práci v celosvětovém měřítku.

Vstup a členství nejdříve do evropského a nyní i do nově založeného světového svazu chovatelů haflingů (HWZS) přineslo nejen úzkou spolupráci v upřesnění a definování chovatelského cíle, ale hlavně spolupráci na bázi získávání špičkového plemenného materiálu především z Itálie a Rakouska, coby ze zemí původu plemene. V rámci této spolupráce je rovněž zajištěno posuzování plemenných koní na šampionátech v ČR nejlepšími posuzovateli z Itálie. Toto komentované hodnocení vede ke zlepšení orientace chovatelů v otázce, jak dál postupovat ve šlechtění.

Posuzovatelé z řad české rady plemenné knihy se také účastní školení pořádané evropským a světovým svazem, což by postupně mělo vést k harmonizaci požadavků na plemeno v rámci všech chovatelsky vyspělých zemí. Zároveň jsou poznatky z těchto zahraničních akcí zprostředkovávány chovatelům.

Na základě členství v mezinárodních organizacích se ASCHK ČR a potažmo SCHH ČR také chystá nominovat účastníky na evropské a světové akce, v nejbližší době to bude světová výstava haflingů v rakouském Ebbsu a evropský sportovní šampionát haflingů v italském Vermezzu – obě akce jsou plánovány na rok 2015.

Zhodnocení šlechtitelského programu

Domácí populace, která vznikala hlavně dovozem levných jatečných koní z Rakouska a Itálie, tedy koní vyřazených z chovu, se vyznačovala exteriérovou nevyrovnaností, poměrně velkou hrubostí, špatnou mechanikou pohybu a jednostrannou užitkovostí (většinou tažnou), a hlavně nekompletními rodokmeny. Ani v jejich známém rodokmenu se neobjevovali špičkoví světoví plemenci nebo klisny – matky rodin. Rovněž zastoupení arabské krve v rodokmenech bylo poměrně různé a většinou vyšší

než 1,56%. Již v té době (80. – 90. léta) bylo však ve středisku chovu haflingů v Ebbsu prosazováno zastoupení 0% OX krve a tito koně byli nazýváni čistokrevní haflingové.

V Německu naopak byl šlechtěn hafling s vysokým podílem arabské krve (30% a více) pro sportovní využití – tzv. ušlechtilý hafling (edel hafling). Dosažitelnost koní pro naše chovatele byla přirozeně lehčí v Německu, hlavně pro nižší ceny a tradičně bližším komerčním kontaktům. Úroveň šlechtění v té době v ČR byla výrazně ovlivněna i velmi nízkou chovatelskou erudicí majitelů, kteří si tyto koně pořizovali jen jako hobby doplněk svých rekreačních aktivit. Teprve nástupem nového vedení ve svazu (SCHH ČR) v devadesátých letech přišla nová orientace chovu na autochtonní území tohoto plemene (Itálie). Přednášky, diskuse, zahraniční zájezdy, výstavy, publikační a osvětová činnost vedly ke zvýšení odbornosti a hlavně orientaci chovatelů v chovu tohoto plemene. Ta následně vedla k požadavku zajištění kvalitních plemenků a zároveň k importům klisen s kvalitními rodokmeny, při nichž chovatelé v četných případech vyžadují konzultaci RPK. Nákup vysoce kvalitních plemenků jako Artist-L, Nibelung, Andiamo, Ahnherr aj. a jejich zařazení do inseminace vedlo k velmi rychlému zkvalitnění populace, protože pokryli hlavní část připouštěných klisen. Hřebcem Artist-L bylo jen v letech 2010 a 2011 inseminováno na 108 klisen z celkem 381 zapouštěných!

Populace, kterou se postupně daří zlepšovat, se vyznačuje hlavně zlepšením exteriérových znaků nejen v typu, ale hlavně v ušlechtilosti, mechanice pohybu, užitkovou všestranností, charakterem, barvou (je požadován tzv. zlatý ryzák), eliminací bílých odznaků na končetinách, barevných žíní ve hřívě a ocasu (jsou požadovány jen bílé), výraznosti kohoutku a tím zlepšení pohybu předních končetin. Selekcí na suchost končetin se daří i zlepšovat utváření hlavně hlezenního kloubu, kde se často vyskytují křížové nálevky. V populaci nebyly zaznamenány genetické vady.

Zveřejňování výsledků chovatelské práce a propagace plemene

Jako hlavní informační kanál pro chovatele haflingů v ČR fungují webové stránky SCHH (www.haflingove.cz) a ASCHK ČR (www.aschk.cz). Dále jsou informace zveřejňovány v médiích věnovaných koním obecně – servery Equichannel, Distanc, časopisy Koně, Jezdectví apod. Zde je hlavním cílem informovat i další případné zájemce o chov plemene.

SCHH ČR dále využívá komunikaci se členy svazu pomocí Facebooku a e-mailové komunikace. O aktivitách svazu také zveřejňuje informace v italském časopisu Haflinger Info.

Závěr:

Metody plemenitby vedou ke zlepšování chovné populace a naplňují požadavky chovného cíle.

Zpracoval: MVDr. Jaroslav Dražan, Ing. Veronika Jeniková, duben 2014